

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปีการศึกษา ๒๕๒๑ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรใหม่ในระดับประถมศึกษาและมีชั้นมัธยมศึกษาขึ้น โดยเฉพาะหลักสูตรประถมศึกษาได้กำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายไว้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจตรงกัน เพื่อจะได้จัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในแนวเดียวกัน หลักการสำคัญของหลักสูตรประถมศึกษาใหม่ มีอยู่

๓ ประการคือ

๑. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน
๒. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
๓. เป็นการมุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จะจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้

จากหลักการ ๓ ประการดังกล่าวข้างต้นนั้น ได้แปลงมาเป็นจุดมุ่งหมายหลัก ๔ ประการ โดยถือเอาสิ่งที่คนไทยเราต้องการร่วมกันเห็นคนไทยเราเป็นเช่นนั้น โดยพิจารณาตั้งเป็นตุกตาไว้ว่า เราต้องการเป็น ต้องการอยู่ ต้องการเห็นตัวเรา

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ (พระนคร :
คุรุสภา, ๒๕๒๐), หน้า ๑.

ประเทศของเราเป็นอย่างไร แล้วเลือกสิ่งที่เราเห็นว่าเรายังขาดแคลน หรือมีอยู่น้อย และเป็นสิ่งจำเป็นต้องเสริมสร้างขึ้นมาให้มากขึ้น^๑

จุดมุ่งหมายหลัก ๔ หมวด มีดังนี้คือ

๑. คุณสมบัติที่ต้องการ เน้น
๒. ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต
๓. ชีวิตที่สงบสุข
๔. สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ^๒

ในหมวดคุณสมบัติที่ต้องการ เน้นนั้น ต้องการใหญ่ไว้ก่อน มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงาน ให้สำเร็จ มีความขยัน หมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน รู้จักคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีขั้นตอนธรรมต่อคำวิจารณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคล หรือหมู่เหล่า มีน้ำใจนักกีฬา เป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น และรู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตามที่ดี^๓

^๑จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, นิตยสารคณะครุศาสตร์ภาคพิเศษ, เอกสารสัมมนา การศึกษาเรื่อง แนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่ทางการศึกษา (ภาคปลาย ปีการศึกษา ๒๕๒๐)

หน้า ๓๓.

^๒สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ

(พระนคร : ศึกษิตสยาม, ๒๕๒๐), หน้า ๑๕-๑๗.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕-๑๖.

จะเห็นได้ว่าคุณสมบัติที่ต้องการ เน้น คือสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและเสริมสร้าง
ใหม่ในตัวของคนไทยทุกคน เพราะในปัจจุบันคนไทยขาดคุณสมบัติเหล่านี้มาก เพื่อให้
เยาวชนไทยรุ่นต่อไปเป็นคนไทยที่มีคุณภาพขึ้น หลักสูตรประถมศึกษาใหม่จึงได้เน้นใน
คุณสมบัติเหล่านี้มาก แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าแม้ว่า ครูผู้สอนจะเลยต่อจุดมุ่งหมายเหล่านี้
ไม่สร้างเสริมและหาทางให้เป็นจริงขึ้นมาแล้ว จุดมุ่งหมายเหล่านี้ก็เป็นเพียง ตัวหนังสือ
ที่เขียนไว้สวยงามเท่านั้นเอง

เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายดังกล่าว ครูต้องเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนใหม่
เพื่อให้สอดคล้องกัน "การสอนตามหลักสูตรใหม่นั้น เน้นการสอนให้เด็กรู้จักคิด คิดเป็น
แก้ปัญหา เป็นรู้จักขั้นตอนการคิดแก้ปัญหา และ เปลี่ยนจากการสอนหนังสือมาเป็นสอนคน"^๑
เพราะฉะนั้นครูผู้สอนจะต้องเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา เพื่อให้ช่วยให้ผู้เรียน
รู้ปัญหาและความต้องการของตนเองและท้องถิ่น ฝึกการคิดแก้ปัญหา และรู้จักนำความรู้
ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด

วิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ เป็นวิธีสอนแบบหนึ่งซึ่งจะเอื้อต่อการสอน
ตามหลักสูตรใหม่อย่างยิ่ง การเรียนการสอนมักจะยึดหลักสถานการณ์ หรือบทบาทที่ครู
สมมติขึ้นเอง ให้สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการจะสอน นักเรียนจะแสดงความคิดเห็น
ความรู้สึก บทบาทต่าง ๆ ตามที่ต้องการแสดงออก หรืออาจเลียนแบบจากการปฏิบัติ
หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง^๒

^๑สมาน บุญถนอม, บรรณาธิการ, "แนะนำหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑"

[ม.ป.ท., ม.ป.ป.] หน้า ๓๗.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘.

การสอนด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมตินี้ ผู้วิจัยคิดว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะใช้ในการสอนตามหลักสูตรปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ โดยเฉพาะจะช่วยในจุดมุ่งหมายหมวดคุณสมบัตินี้ ที่ต้องการเน้นเป็นจริงขึ้นมาได้ เพราะวิธีการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมตินี้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน ได้ฝึกทักษะการคิด การพูด การแสดงออก การแก้ปัญหา ฯลฯ และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผู้วิจัยได้ทดลองนำการสอนแบบวิธีการแสดงบทบาทสมมติไปประยุกต์สอนตามแผนการสอนฉบับบูรณาการชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ตามหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๒๑ เรื่อง "การรักษาความสะอาดและความสวยงามของธรรมชาติ" เพื่อเป็นการฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเด็ก และคาดหวังว่าการค้นคว้าทดลอง จะช่วยให้ครูผู้สอนได้มีวิธีการสอนแบบใหม่ที่จะเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก เพื่อเป็นการปูพื้นฐานการเตรียมตัวเป็นพลเมืองที่ดีต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

๑. เพื่อศึกษาวิธีการ และกระบวนการแสดงบทบาทสมมติในการเรียนการสอนตามแผนการสอนฉบับบูรณาการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
๒. เพื่อสร้างตัวอย่างบทเรียนที่ใช้วิธีแสดงบทบาทสมมติ โดยเลือกเรื่องที่จะสอนจากแผนการสอนฉบับบูรณาการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
๓. เพื่อทดลองใช้ตัวอย่างบทเรียนที่ใช้วิธีแสดงบทบาทสมมติในการสอนจากแผนการสอนฉบับ บูรณาการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
๔. เพื่อเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมติ กับวิธีเรียนแบบธรรมดา

สมมติฐานการวิจัย

๑. ตัวอย่างบทเรียนที่ใช้วิธีแสดงบทบาทสมมติ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้จริง ตามเกณฑ์มาตรฐาน ๘๐/๘๐
๒. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีแสดงบทบาทสมมติจะมีผลการเรียนดีกว่านักเรียนที่เรียนวิธีธรรมดา

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การสอนจากแผนการสอนฉบับบูรณาการ โดยวิธีแสดงบทบาทสมมติในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสอนเฉพาะ เรื่องการรักษาความสะอาดและความสวยงามของธรรมชาติ
๒. แบบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่ใช้ในการสอบก่อน (Pre - test) และสอบหลัง (Post - test) การเรียนด้วยวิธีสอนทั้งสองแบบ ถือความเที่ยงและความตรงทางค่านเนื้อหาเป็นสำคัญ
๓. นักเรียนที่ใช้ในการทดสอบเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๑ โรงเรียนบ้านปางสนุก ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นักเรียนที่ใช้ในการทดลองมี ๒ ห้องเรียน จำนวน ๕๐ คน
๔. นักเรียน ๒ ห้องเรียน ได้กำหนดให้ห้องหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง และอีกห้องเป็นกลุ่มควบคุม
๕. นักเรียนกลุ่มทดลองทำการสอนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีธรรมดา ทั้ง ๒ กลุ่ม สอนโดยผู้วิจัย
๖. ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพัฒนาการทางค่านสติปัญญาของผู้เรียน โดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ ของนักเรียน แต่จะคำนึงถึงเฉพาะระดับสติปัญญาจากผลการสอบค่านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

- ๑. ศึกษาความหมายและวิธีการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ
- ๒. สรุปความหมายและวิธีการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ และวิธีการสอนแบบธรรมชาติ
- ๓. ศึกษาหลักสูตร แผนการสอน หนังสืออ่านประกอบ ตามแผนการสอนฉบับบูรณาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหน่วยการสอนที่จะใช้ในการวิจัย
- ๔. สร้างตัวอย่างบทเรียนโดยวิธีแสดงบทบาทสมมติ และแบบฝึกหัดหลังเรียน และทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ๑ เพื่อหาประสิทธิภาพและนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อใช้ทดลองสอนภาคสนาม
- ๕. เลือกตัวอย่างประชากร ตัวอย่างประชากรที่เลือกได้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ๑ ของโรงเรียนบ้านปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา ๒๕๒๑ จำนวน ๒ ห้องเรียน โดยแบ่งให้ห้องหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม และอีกห้องหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง
- ๖. สร้างและเลือกแบบสอบ พร้อมทั้งหาประสิทธิภาพของแบบสอบที่จะใช้ในการวัดผลการวิจัยครั้งนี้ โดยสร้างแบบสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเพื่อใช้ในการทดสอบนักเรียนก่อนและหลังการเรียน แล้วหาระดับความยาก อำนาจจำแนกและความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบโดยใช้สูตร คูเคอร์ ริชาร์ดสัน 21

©(Kuder Richardson 21)¹

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Henry E. Garette, Statistics in Psychology and Education, (New York : Longmans, Green and Co., 1961), P.341.

๗. ทดลองใช้ตัวอย่างบทเรียนกับกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยใช้แบบสอบถามสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสอบก่อนและสอบหลังการเรียน นักเรียนกลุ่มทดลองได้เรียนด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติ และกลุ่มควบคุมได้เรียนด้วยวิธีธรรมดา ทั้ง ๒ กลุ่ม สอนโดยผู้วิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสอนเป็นเวลา ๖ สัปดาห์ติดต่อกัน

๘. รวบรวมข้อมูลจากผลการสอบก่อนและหลังการเรียนกลุ่มบูรณาการด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติและวิธีธรรมดากลุ่มตัวอย่างทั้ง ๒ กลุ่ม ผู้วิจัยนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t

๙. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะ

ความจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่ เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องที่ค้นคว้าได้มีจำนวนน้อย และต้องอ้างอิงจากตำราภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย

การวิจัยครั้งนี้มีความจำกัดที่อาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนไปบ้าง คือ

๑. เนื่องจากช่วงเวลาที่ทำการสอนน้อย ต้องเร่งสอนให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด เพราะมีวิชาอื่นที่จะต้องสอนต่อ

๒. ในการเลือกกลุ่มประชากรในการทดลองสอน ผู้วิจัยไม่ได้ใช้วิธีหาความสัมพันธ เป็นคู่ ๆ แต่จัดให้ห้องหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง และอีกห้องหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม ดังนั้นผลการวิจัยอาจจะคลาดเคลื่อนไปบ้างเล็กน้อย

๓. อิทธิพลของสภาพแวดล้อม สภาพทางร่างกายและอารมณ์ในขณะที่ทำการสอนอาจมีผลต่อการรับรู้ของนักเรียน อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เป็นแนวทางแก่ครูผู้สอนที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในวิชาอื่น ๆ
๒. เป็นการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิธีสอน ซึ่งสามารถนำไปจัดประสบการณ์ในการเรียนการสอนระดับต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing) หมายถึงวิธีสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติขึ้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น และถือเอาการแสดงออกทั้งทางความรู้และพฤติกรรมของผู้แสดงมา เป็นหัวข้ออภิปรายในการเรียนรู้

ขั้นตอนการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ

๑. ขั้นเตรียมการ ครูจะเป็นผู้แจกแจงและกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะสอน และกำหนดสถานการณ์หรือบทบาทสมมติขึ้น
๒. ขั้นแสดง ในขั้นนี้มีกิจกรรมย่อย ๓ ขั้น คือ ๑. คุ้นเครื่องควยการเล่าเรื่องสถานการณ์ เลือกตัวผู้แสดง จัดฉาก เตรียมความพร้อมผู้แสดง เตรียมความพร้อมผู้สังเกตการณ์ การแสดง และตัดบท
๓. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย วิเคราะห์ถึงสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมที่ผู้แสดงแสดงออก วิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหา
๔. ขั้นแสดงเพิ่มเติม เมื่อการวิเคราะห์ยังคลุมเครือก็ให้แสดงเพิ่มเติม เพื่อให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น และวิเคราะห์ให้ถี่
๕. ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

จิตนา แชนมณี, "การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน," วารสารครูศาสตร์,

๖ (กรกฎาคม - สิงหาคม ๒๕๑๕) : ๔๑.

การสอนด้วยวิธีการธรรมดา (Ordinary Method) หมายถึงวิธีสอนที่ครูเป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- ๑. ครูให้คำบรรยาย โดยใช้อุปกรณ์ประกอบ
- ๒. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายซักถามปัญหา
- ๓. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุป โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้นักเรียนอ่านแผนภูมิ หรือเรียกเด็กตอบคำถาม แล้วให้นักเรียนจดแผนภูมิ

ความแตกต่างระหว่างการสอนบูรณาการ ด้วยวิธีธรรมดาและวิธีการแสดงบทบาทสมมติ

- ๑. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสอนด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติมากกว่าการสอนด้วยวิธีธรรมดา
- ๒. กิจกรรมที่ทำการแสดงบทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนสนุกสนานมากกว่ากิจกรรมในกระบวนการสอนแบบธรรมดา
- ๓. กิจกรรมที่ทำการแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง ได้ฝึกทักษะการแสดงออกในหลาย ๆ ด้าน
- ๔. การสอนด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติมีการวิเคราะห์พฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างที่เรียน ในขณะที่การสอนแบบธรรมดาไม่มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนั้น
- ๕. ในการสอนด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติ เป็นการสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลางเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่ในการสอนแบบธรรมดา ครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุภาพรณ พวงจันเพชร, "การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรมหน่วย "คุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย" โดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่หก" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๑๔.

บูรณาการ (Integrated) หมายถึง แผนการสอนฉบับบูรณาการ^๑ ซึ่งเป็นแผนการสอนที่รวม แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เข้าไว้ด้วยกัน และโคเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ ไว้เพื่อให้ครูสอนให้นักเรียนโดยบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ในเรื่องนั้น ๆ เช่นการเขียนเรื่อง เลื่อนคำต่อใหม่ทั้งส่วนที่เป็นความรู้ ความเข้าใจ และความจำ เช่นรูชนิดของเสื้อผ้า ประโยชน์ของเสื้อผ้า การสวมใส่เสื้อผ้า การฝึกปะชุนซ่อมแซมเสื้อผ้า ฝึกนิสัยในการแต่งตัวให้เป็นระเบียบสวยงาม รู้จักเลือกสีและแบบของเสื้อผ้า^๒

นักเรียน หมายถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑/๓ และ ๑/๔ ปีการศึกษา ๒๕๒๑ โรงเรียนบ้านปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง หองละ ๒๕ คน รวม ๕๐ คน

สัมฤทธิ์ผล หมายถึงคะแนนค่าวิชาการที่นักเรียนได้รับหลังจากการเรียนบทเรียนจบแล้ว

ประสิทธิภาพ หมายถึงการสร้างตัวอย่างบทเรียนโดยถือเกณฑ์ ๘๐/๘๐

๘๐ ตัวแรก หมายถึงค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนโดยคิดจากคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มจากการทำแบบฝึกหัด คิดเป็นร้อยละ

๘๐ ตัวหลัง หมายถึงค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์หรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนในตัวยูเรียน โดยคิดจากคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มจากการทดสอบหลังเรียน

^๑ เปลื้อง ณ นคร, "ศัพท์บูรณาการ," วิทยาสาร, ๒๘ (๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๑) :

๒๕.

^๒ สมพงษ์ พละสุรย์, "บูรณาการ อะไรกันแน่," วิทยาสาร, ๒๘ (๑ เมษายน ๒๕๒๑) : ๒๐.